

ירושלים בתכניות הלימודים בתחומי הדעת בחינוך היסודי

אשכול	תחום הדעת	רציונל לשילוב הנושא (חיבור לתכנית הלימודים)	נושאים מרכזיים
מורשת	תנ"ך ממלכתי כיתה ה'	במסגרת לימודי התנ"ך התלמידים לומדים על מלכות דוד וכיבוש ירושלים שהייתה מובלעת נוכרית בלב ההתנחלות הישראלית. דוד כובש את ירושלים מידי היבوسی והופך אותה לבירתה החדשה של ממלכתו ולמרכז הרוחני של שבטי ישראל מאז ועד היום.	מלכות דוד - כיבוש ירושלים עיר לדוד ולדורות 1. שיקולים בבחירת ירושלים לבירת הממלכה המאוחדת. (מיקום גיאוגרפי, לא בנחלת אף שבט הופך אותה ל"ניטרלית") 2. הכרת מהלך כיבוש עיר יבוס. 3. בחירתו של ה' בבית דוד ובירושלים בירתה.
	תנ"ך ממלכתי כיתה ו'	בכיתה ו' לומדים התלמידים את ספר מלכים בו מתוארת תקופת מלכות שלמה אשר לפי המסורת היהודית הייתה תקופה של פאר ושיא. בית המקדש הוא מפעל הבנייה הגדול ביותר המיוחס לשלמה המלך. הקמת המקדש הופכת את העיר למרכז רוחני ולמוקד לעלייה לרגל עד ימינו. (מלכים א' ו - ח) תלמידי כיתה ו' לומדים שני מזמורי תהילים קכ"ב וקכ"ח. מזמור קכ"ב מתאר את חווייתו של העולה לרגל לירושלים, העיר שחוברה לה יחדיו.	מלכות שלמה - בניית בית המקדש 1. בניית בית המקדש כמקום פולחן מקום לעלייה לרגל. 2. מפעלי הבנייה של שלמה כפעולות שהעצימו את העיר ופיארו את שמו של שלמה. 3. מקומה של העיר ירושלים במזמור תהילים כעיר שחוברה לה יחדיו כעיר הבחירה של ה'.
	תנ"ך חמ"ד כיתה ה'	במסגרת לימודי התנ"ך בכיתה ה' לומדים התלמידים את ספר שמואל שבו מתוארת מלכות דוד. דוד כובש את ירושלים מידי היבوسی שהייתה מובלעת נוכרייה בלב ההתנחלות הישראלית. (שמואל ב, ה' ו-י), והופך אותה לבירתה החדשה של ממלכתו. הוא מעלה את ארון הברית לירושלים, אך לא מצליח לבנות את בית המקדש בירושלים, אבל בונה מזבח בגורן ארוונה. בכך הוא מניח יסודות לבנייתה של ירושלים כמרכז הרוחני של שבטי ישראל מאז ועד היום.	מלכות דוד - כיבוש ירושלים עיר לדוד ולדורות 1. שיקולים בבחירת ירושלים על ידי דוד לבירת הממלכה המאוחדת. 2. הכרת מהלך כיבוש עיר יבוס. 3. בחירתו של ה' בבית דוד ובירושלים בירתה. 4. ירושלים כבירה וכסמל
	תרבות יהודית ישראלית כיתה ה'	במסגרת לימודי תרבות יהודית ישראלית לומדים בשכבת ה' אודות חשיבותה של ירושלים בתודעה היהודית לאורך הדורות וביטוייה בתרבות ובאמנות. כמו כן נלמדים האירועים והתהליכים שהובילו לקביעת ירושלים כעיר בירה: הכרזה על ירושלים כבירה, הכרת	דמותה של מדינת ישראל כמדינת העם היהודי – ירושלים בירת ישראל 1. ירושלים כביטוי לקשר בין העם היהודי לא"י וכביטוי לריבונות. 2. ירושלים בתנ"ך, בתפילות, בפיוטים, בשירים ובמנהגים - כמושא געגועים.

משרד החינוך ♦ המזכירות הפדגוגית ♦ אגף א' לפיתוח פדגוגי

אשכול	תחום הדעת	רציונל לשילוב הנושא (חיבור לתכנית הלימודים)	נושאים מרכזיים
		סמלי הריבונות בירושלים ובירור סוגיות אקטואליות הנוגעות למעמדה. בספרי הלימוד מדגישים את נושא ירושלים כעיר קודש (ירושלים מרכז העולם, מקומו של בית המקדש, אמירות שונות על ירושלים (אם אשכחך... הרים סביב לה..) קוראים שירים ופיוטים (מעל פסגת הר... קריה יפיפייה, לבי במזרח, על נהרות בבל) ושירים מודרניים אחרים. שמות לירושלים, ירושלים כעיר בירה – מרכז שלטוני תרבותי, קדושה לשלוש דתות, טבורו של עולם, ירושלים-בין חזון למציאות.	3. שמות ירושלים כביטוי לחיבת ירושלים 4. סמלי הריבונות בירושלים, מוסדות, אתרים, טקסים ואירועים ממלכתיים. ירושלים כעיר קדושה לשלוש הדתות
	תושבע"פ חמ"ד כיתה ד'	בלימודי תושב"ע בבית הספר היסודי (חמ"ד) משולבת ירושלים בלימוד המשניות המפגישות את הלומד עם חיי ההלכה בימי בית שני בחיי היום יום, בסנהדרין ובבית המקדש.	משנה מסכת סוכה 1. מצווה מהתורה ליטול ארבעה מינים במשך כל שבעה הימים במקדש ובירושלים. 2. הקפת המזבח בכל יום וביום השביעי. 3. השמחה הגדולה בחג הסוכות בבית המקדש
	תושבע"פ חמ"ד כיתה ה'		משנה מסכת ראש השנה לוח השנה ומועדיו נקבע ע"פ עדויות של עדים שבאו והעידו בבית הדין הגדול בירושלים. תקיעה בשופר ובחצוצרות במקדש ובירושלים.
	תושבע"פ חמ"ד כיתה ו'		משנה מסכת פסחים 1. קרבן פסח במקדש והלכותיו.

אשכול	תחום הדעת	רציונל לשילוב הנושא (חיבור לתכנית הלימודים)	נושאים מרכזיים
חברה ורוח	היסטוריה חמ"ד כיתה ו'	חשיפת התלמידים להפיכת ירושלים לבירה בימי מלכות דוד ושלמה ובניית המקדש.	עיר דוד- ירושלים בתקופת בית ראשון הכרת תקופות המלכות של דוד ושלמה. פיצוח כתובת השילוח ומשמעותה. משמעויות הבחירה בירושלים לבירת הממלכה המאוחדת.
	גיאוגרפיה אדם וסביבה כיתה ו'	תכנית הלימודים בגיאוגרפיה בכיתה ו' מייחסת פרק רחב [10 ש' לימוד] לירושלים, בירת ישראל. התלמידים יכירו בערכה של ירושלים כעיר בירתה של ישראל, יבינו את מיקומה הגיאוגרפי של ירושלים, את יתרונותיו ואת מגבלותיו, יבינו את ייחודה ואת חשיבותה של ירושלים בתולדות ישראל בעבר ובהווה, יכירו בחשיבותה של ירושלים כסמל לאומי ואוניברסאלי.	מטרופולין ירושלים 1. ייחודה וחשיבותה של ירושלים בתולדות ישראל בעבר ובהווה. 2. חשיבותה של ירושלים כסמל לאומי ואוניברסאלי. 3. מאפייני הבינוי של עיר באזור הררי, היכן עוברים הכבישים הראשיים, היכן בנויות השכונות. מה הם קשיי הבינוי של עיר באזור הררי. 4. מה הם יתרונות עיר הבנויה באזור הררי? מה הופך את ירושלים לעיר אהובה ומה מייחד את העיר?

אשכול	תחום הדעת	רציונל לשילוב הנושא (חיבור לתכנית הלימודים)	נושאים מרכזיים
	חינוך חברתי ערכי כיתות ד' - ו'	בתכנית "מפתח הלב" המתמקדת בטיפוח ערכים ומיומנויות חברתיות בחיבור למעגלים חברתיים שונים מוצעות יחידות לימוד לכיתות ד-ו העוסקות בהיבטים חברתיים-ערכיים הקשורים לירושלים.	היבטים חברתיים-ערכיים סביב "סיפורה של ירושלים" הצגת מקומות ואתרים בירושלים מזווית ראייה אישית. "ירושלים של כבוד" - מכבדים את השונות... מחזקים את האחדות.
	לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה כיתות ג' - ו'	נושא "יחודיותה של ירושלים" משולב כחלק מלימודי העשרה בבתי הספר היסודיים וכחלק מראייתה של ירושלים כמרכזית וחשובה. התלמידים ילמדו על מאפייניה של העיר כעיר בירה מאז ימי קדם ועל מיקומה וחשיבותה של העיר לאורך התקופות; כל זאת, תוך שילוב תחומי הדעת: תנ"ך וארכיאולוגיה.	יחודיותה של ירושלים: 1. סמלי ירושלים 2. כובעים בירושלים- שונות מגזרית ועדות 3. ירושלים כעיר בירה- בין עבר להווה 4. למי חשובה ירושלים ולמה? 5. אריות בירושלים 6. להיות בלש בעיר- מה ניתן ללמוד מהמבנים והממצאים בעיר על מאפייניה? 7. ירושלים במטבעות, בבולים וביצירות אומנות. 8. ביטויים לירושלים בשירה ובספרות 9. שמות ירושלים 10. שערי ירושלים
	ספרות ממלכתית, חמ"ד כיתות א' - ו'	במהלך שנות הלימודים בבית הספר היסודי קוראים התלמידים יצירות ספרות רבות ומגוונות מהמורשת התרבותית הישראלית והיהודית. חלק מהטקסטים עוסקים בירושלים. מעבר להנאה בקריאת היצירות יוכלו התלמידים ללמוד באמצעותן על אנשים ועל מקומות ולהרחיב את נקודת מבטם על סוגיות חברתיות ומוסריות, להכיר את האחר, למצוא דמויות ספרותיות שאפשר לאהוב, להעריך או לבקר. ילדים צעירים יכולים לקבל השראה מאופן ההתמודדות של הגיבורים בספרים עם קשיים ועם דילמות ערכיות, למצוא דרכים אל הדמיון ואל החלום ולעיתים אפילו אל הנחמה ואל התקווה.	יצירות ספרות הקשורות לנושא ירושלים מתוך תכנית הלימודים בעברית ליסודי.

אשכול	תחום הדעת	רציונל לשילוב הנושא (חיבור לתכנית הלימודים)	נושאים מרכזיים
אמנויות	מוסיקה כיתה ה'	חיבור לתוכנית הלימודים בתרבות ישראל לכיתות ה' בנושא ירושלים תחת הכותרת: "ירושלים כמושא לכיסופים" ומ"ירושלים של מעלה" ל"ירושלים של מטה".	ירושלים כמושא לכיסופים- מ"על נהרות בבל" ועד "מעל פסגת הר הצופים" דרך השירים: •על נהרות בבל •ציון הלא תשאלי •יפה נוף •קריה יפהפייה •קריה למלך רם •מעל פסגת הר הצופים בין "ירושלים של מעלה" ל"ירושלים של מטה" בשירים: •אור וירושלים •על כפיו יביא •ירושלים שלי •שובי בת ירושלים שמות חיבה לירושלים בשיר: •הרבה שמות לירושלים
	אמנות חזותית כיתה ה'	האמנות משתלבת היטב וממחישה רעיונות רבי משמעות, מהווה בסיס לשיח דיאלוגי בכיתה בנושאים מגוונים מתכנית הלימודים לכיתה ה'. דוגמאות לנושאים מתאימים במקצועות שונים: מקרא – "ירושלים כעיר בירה", גיאוגרפיה: "נופים פיזיים ונופים אנושיים", שפה: "יחסים בין אדם לאדם", "קשר האדם לסביבה" ו"גרים בארץ", ועוד.	שילוב האמנות בנושאי תחומי הדעת השונים. ניתן להשתמש בפרודוקציות או בשקופיות של יצירות מתוך אוסף מוזיאון ישראל ולהקרינן בכיתה במקצועות הלימוד השונים. לאחר מכן ניתן לנהל סביב היצירות הנבחרות דיון תוך פיתוח שיח פרשני קבוצתי ומתן אפשרות ביטוי לחשיבה האישית של כל ילד.

אשכול	תחום הדעת	רציונל לשילוב הנושא (חיבור לתכנית הלימודים)	נושאים מרכזיים
	תיאטרון כיתה ה'	במסגרת לימודי התיאטרון בבית הספר היסודי משולבות פעילויות בגישה בינתחומית ובהלימה לנושאים בתכניות הלימודים העוסקים בירושלים.	בחירה בדמות היסטורית או בדמות של גיבור מקומי. ניתן לבקש מהתלמידים לייצג באמצעות עבודת משחק ובעזרת שימוש באמצעים בימתיים כגון תלבושת, אביזרים ומוסיקה את הדמות הרלוונטית, בהסתמך על מקור הידע מתחום הדעת השותף ולאפשר לדמותו "להתעורר לחיים". עיבוד שיר (כגון "השר מונטיפיורי" ליהורם גאון) לאירוע בימתי: התלמידים יקראו את השיר, יחלקו אותו לרכיבים הדרמטיים שלו (ניתן להכווין ולשאול את השאלות: מהו הנושא בשיר, מי היא הדמות המופיעה בשיר, איפה היא נמצאת, מהו הזמן, מה קורה לדמות ולמה?), ינסחו רצונות לדמויות ופעולות דרמטיות לדמויות. לבסוף התלמידים יעצבו וישחקו את הדמויות עפ"י פרשנותם זאת ויעצבו יחסי כוחות בין הדמויות וקונפליקט אם יש. מוזיאון חי – התלמידים יציגו תמונות קפואות אנושיות "המתעוררות לחיים" עפ"י טקסטים ו/או צילומים/ציורים. זהו תהליך בינתחומי המשלב את מקצוע התיאטרון עם מקצועות אחרים. התלמידים יחקרו את התצלום ויבינו את הקשריו ההיסטוריים, ולאחר תהליך "דרמטורגיה" זה יעצבו התלמידים בגופם את פסלי הדמויות השונות מהם ייצאו לסצנות קצרות המייצגות את הבנתם בהקשרי הטקסטים השונים.